

**Çoruh Vilâyetine bağlı Fındıklı Kazasının Rize Vilâyetine bağlanması hakkında kanun lâiyhası ve İçişleri Komisyonu raporu
(1/650)**

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Umum Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 2638, 6/2172

21 . 7 . 1953

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Çoruh Vilâyetine bağlı Fındıklı Kazasının Rize Vilâyetine bağlanması hakkında İçişleri Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 21 . 7 . 1953 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun lâiyhasının esbabı mucibe lâiyhasıyla birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

ESBABI MUCİBE LÂİYHASI

Çoruh Vilâyetine bağlı bulunan bugünkü Fındıklı (Viçe) Kazası evvelce Viçe adıyla Hopa Kazasına bağlı bir nahiyeye iken geniş ve engelli bir sahaya malik bulunması, coğrafi, iktisadi ve idare yönlerinden bir hususiyet arzemesi ve bağlı bulunduğu Hopa Kazasına (40) Km. mesafede olması, coğrafi ve iktisadi bakımlardan Hopa ile hiçbir ilgisi bulunmaması dolayısıyla iktisadi duruma aykırı düşen bu idari bağılıktan muztarip bulunan halka kolaylık sağlanması ve bölgenin kalkınma hareketlerinin yakından kontrol ve murakabe altında bulundurulmasını sağlamak amacı ile 11.VI. 1947 tarihinde kabul edilen 5071 sayılı Kanunla Çoruh Vilâyetine bağlı olarak (17) köyden teşekkül etmiş olup merkezi eski adı Gavre olan (Fındıklı) dir.

Halen (17) köy ve 1950 nüfus sayımına göre de (11 256) nüfusu ihtiva etmektedir.

Bu kazanın her suretle münasebeti bakımından Rize Vilâyetine bağlanması hakkında beliren istek üzerine konuyu inceleyen Rize Vilâyeti İdare Kurulunun 2 . XII . 1952 gün ve 282 sayılı, Genel Meclisinin 22 . XII . 1952 gün ve 13 sayılı mütalâlarında :

Fındıklı Kazası Rize - Hopa sahil şosesi üzerinde, Rize merkezine (56) Km. mesafede olup iklim itibarıyla da bura ile müşabih bulunduğu halde (134) Km. mesafede ve sahil hususiyetine tamamen zıt olan Çoruh Vilâyeti merkezi Artvin'e bağlı olduğundan halkın Hopa'ya ve oradan da, kış aylarında bâzan kapanan keskin virajlı ve ârızalı yollardan geçerek Artvin'e gitmek mecburiyetinde kalmakta ve bu külfeti göze alamıyanlar da vilâyet merkezindeki işlerini ve haklı taleplerini takipten vazgeçmekte oldukları, buna mukabil (56) Km. mesafede bulunan ve yol üzerinde Pazar ve Çayeli gibi her bakımdan Fındıklı'ya benzer kazalardan geçerek 1,5 saat içerisinde Rize Vilâyeti merkezine varmak mümkün olduğu, mahallî zabıta kuvvetleriyle bastırılmıyacak her hangi bir asayişsizlik zuhuru halinde Çoruh Vilâyetinin çok uzakta olması yüzünden büyük kuvvetlerin müdahalelerinin güç olduğu, Rize Vilâyetinin yakın ve yolları arızasız olması dolayısıyla bu işin süratle ve kolaylıkla temini mümkün bulunduğu, yine yol ve mesafe durumu sebebiyle tahakkuk ve tahsilât işlerinin Çoruh Vilâyetince güç olduğu, Rize Vilâyetince

bu işlerin de kolaylıkla yapılabileceği, Fındıklı'da kan gütmeye dolayısıyla işlenen katil vakalarına ve diğer ağır ceza işlerine bakan Artvin Ağır Ceza Mahkemesi çok uzak mesafede olduğundan, tanıklarının zamanında merkeze gidememeleri, delillerin lâıkiyle tesbit edilememesi ve bu suretle mahkemelerin uzaması gibi mahzurların da Rize'ye bağlanmakla ortadan kalkacağı, idarenin kazaya yakın bir mesafede bulunması murakabe ve teftiş işlerini de kolaylaştıracağı, Fındıklı Kazası tüccar ve esnafı alış verişlerini ekseriya Trabzon ve Rize vilâyetleriyle yaptıkları gibi Trabzon'a gitmek için de yine Rize'den geçtiklerinden bu vesile ile burada olan resmî işlerini de görecekleri, Fındıklı halkının Artvin'le iktisadi münasebeti yok denecek kadar az olduğundan buraya yalnız resmî işleri için mecburi olarak gitmek zorunda kaldıkları, fındık ve çay mahsullerini de Rize'ye götürüp satabilecekleri, Fındıklı halkı keza hastalarını da Rize ve Trabzon hastanelerine yatırdıklarından sağlık bakımından da Rize ile ilgili bulunduğu, ileri sürülerek Fındıklı Kazasının Çoruh Vilâyetinden alınarak Rize Vilâyetine bağlanmasının Devlet ve millet menfaatine uygun olacağı beyan edilmiştir.

Çoruh Vilâyeti İdare kurulunun 28.XI.1952 gün ve 234 sayılı, Genel meclisinin 6.XII.1952 günlü mütalâsında ise;

Fındıklı'nın halen bağlı bulunduğu Çoruh Vilâyet merkezi olan Artvin'e 135 Km. ve bağlanması istenen Rize Vilâyeti merkezine (78) Km. mesafede olması idari irtibatın değişmesi için en kuvvetli bir sebep olarak ileri sürülmekte ise de; mesafe mütebeddil ve bugünkü medeni vesait muvacehesinde ehemmiyetini kaybetmiş bulunan bir sebep olduğu, nitekim geçen sene Fındıklı - Arhavi - Hopa - Borçka - Artvin'den geçen yol filhakika (135) Km. iken bu sene vilâyet yollarının gösterdiği inkişaf neticesi yeniden açılan Fındıklı - Kavak - Murgul - Borçka - Artvin güzergâhından geçen yol ile (116) kilometreye düştüğü, 1953 yılında yapılması sureti katiyede Devlet Karayolları programına alınmış olan Borçka - Artvin arası değişikliği ile bu mesafenin (99) kilometreye düşeceği, binaenaleyh mesafe idari irtibatlar için hiçbir zaman unsuru asli olmadığı ve (99) kilometre ile (78) kilometre arasındaki fark bu-

günkü asri ve süratli vesaitle yarım saat gibi bir aralama yapmaktan ileri bir önem de arzemediği gibi mesafe farkının hiçbir zaman idari irtibatın tebdilini icabettirmemekte olduğu, Fındıklı Kaza idaresine mâlik bulunduğu cihetle halkın Hükümetle yapacağı temaslarda kâfi derecede tatminkâr olduğu ve halkın vilâyete başvurmalarını icap ettirir işleri pek nadir bulunduğundan bu cepheden en yakın merkeze bağlanmalarının temin edilmesi bir zaruret olmadığı, Karadeniz sahilinde iki iktisadi merkez mevcut bulunup bunlardan birisi Samsun diğeri de Trabzon olduğu, Rize'nin ise hiçbir zaman iktisadi merkez olmadığı, nitekim Fındıklı Kazası halkı fındık mahsulünü Rize'ye değil Trabzon'a götürerek sattığı ve dönüşte de alacağı metaı Trabzon'dan alarak döndüğü, Trabzon - Erzurum transit yolunun 340 kilometre olduğu ve (2800) küsur râkımlı Kop ve Zigana dağlarından geçtiğinden Kış nakliyatı daima inkıtaa uğramaya mahkûm bulunduğu, halbuki Devlet Karayolları tarafından 1950 yılında yapılmaya başlanan Artvin - Erzurum yolunun bir kısmının bittiği, bu yolun mebdei Hopa'dan başlayarak Artvin ve Erzurum'a müntehi olan (272) kilometre uzunluğunda ve Çoruh nehri sahilinin takip ettiğinden râkımı da düşük olması dolayısıyla Kış aylarında kapanmıyacağı, 1953 yılında ikmal edilecek olan bu yol Trabzon'un, Erzurum ve Kars'a münakalesini tamamıyla Hopa'ya geçireceği, yapılması mukarrer Hopa limanı inşaatından sonra Erzurum ve Kars havalisi Hopa ve Çoruh'un hinterlandı vaziyetine gelerek Hopa ve dolayısıyla Çoruh için büyük inkişaf sağlanacağı ve bu iktisadi inkişaf Fındıklı en üstün menfaatini Çoruh'a bağlı olmakta bulacağı, Çoruh'un Yusufeli Kazası ile geniş bir alış ve satış ve mübadele hayatı içinde buldukları, evvelce buraya hayvan yolu ile gidilmek suretiyle münasebet temin ettikleri halde şimdi bu yıl Fındıklı - Yusufeli arasındaki yolun bir kısmı yapılmış olduğu ve mütebakisi yakında tamamlanacağı cihetle Fındıklı'nın Yusufeli ile olan iktisadi iş birliğinin Çoruh manzumesi dâhilinde araması icap ettiği, uzun zamandır kendi başına bırakılan Çoruh Vilâyeti son senelerin bahsettiği Hopa - Artvin - Erzurum yolunun inşası gibi bâzı imkânlardan faydalanarak evvelce çok zayıf olan iktisadi varlığının inkişafa yüz tuttuğu sıralarda sahil bölgesinin üçte birini teşkil eden Fın-

dıklı'nın tamamen sahil vilâyeti olan Rize'ye bağlanarak Çoruh aleyhine bir durum ihdas edilmesi ve sahile dar ve mahdut bir çıkış sahası bırakılarak Çoruh'un sıkıştırılması bittabi şayanı tasvip olmayacağı, diğer taraftan Fındıklı'nın ayrılması ile esasen fakir olan Özel İdare Bütçesi de zafiyete uğratılmış olacağı, Fındıklı Kazası en münasip idari ve iktisadi irtibatının Çoruh ile tesisinde menfaattar olduğunu ve bilhassa ileri inkişafının Çoruh'la müşterek bulunduğunu müdrük olarak şimdiye kadar Çoruh'tan ayrılmak üzere hiçbir talepte bulunmadıkları, ileri sürülerek Fındıklı Kazasının Rize Vilâyetine bağlanmasının hiçbir zaman doğru olmayacağı beyan edilmiştir.

Vekâletimizce yapılan incelemede; 1947 senesinde teşekkül eden Fındıklı Kazası halen bağlı bulunduğu Çoruh Vilâyetine 135 ve bağlanmak istenen Rize Vilâyetine ise 56 Km. mesafede olup halkının tabii ve iktisadi münasebetlerinin Rize ile olduğu, mülki taksimatta gösterilmesi icabeden husus halkın tabii istek ve ferdi ihtiyaçlarının giderilmesinde idari işlerinin de birlikte yürütülmesi şeklindedir. Halk fazla külfete katlanmadan resmî devair ile olan münasebatını temin edebilmelidir. Halk idari işlerini pazara geldiği zaman görmek ister. Fındıklı'nın yol imkânları Çoruh'tan daha çok Rize ile uygun ve elverişlidir. Halkın pazarla olan münasebetleri ile idari işlerde olan münasebetlerini birlikte yürütmek hem zaman ve hem de masraftan tasar-

ruf etmek bakımından çok mühimdir. Tatbikatta da böyle devam etmektedir.

Fındıklılılar iktisadi ve ticari münasebetlerini Rize ile, ağır ceza ve diğer idari münasebetlerini ise Çoruh ile devam ettiregelmektedirler ki, bu şekil halkı çok yormakta ve masrafı mucip olmaktadır. Halk mahsulünü kolayca pazara götürerek değer pahası ile kıymetlendirmeye çok ehemmiyet verir. İdari münasebetleri merkezinin de tabii ve iktisadi münasebetlerinin devam ettiği yerden ayrılmaması icabeder. (Velevki mahsullerini en çok Trabzon pazarına götürdükleri kabul edilse dahi dönüşlerinde aynı istikamette ve yol üzerinde bulunan Rize'ye uğruyarak kısmen alış verişlerini ve resmî işlerini kolayca yaparak avdet edecekleri cihetle) Rize ve Çoruh'un Fındıklı'ya uzaklıkları Rize'nin lehine yüzde elli gibi mühim bir kısalık göstermektedir. İşbu tabii imkânlar ve iktisadi kolaylıklar karşısında halkı külfete sokmamak için Rize'ye bağlanmaları yerinde olacaktır. Onun için Rize yetkili kurumlarının mütalâaları bölgenin coğrafi, iktisadi durumuna ve halk temayülüne uygun düştüğünden Fındıklı Kazasının Rize Vilâyetine bağlanması hususunda hazırlanan dosya muamelesi İl İdaresi Kanununa da uygun görülmüş ve idari, iktisadi, adli ve coğrafi sebeplerle halkın isteği ilhak keyfiyetini zaruri kılmış olduğundan ilişik kanun lâyihası bu maksatla hazırlanmış bulunmaktadır.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
İçişleri Komisyonu
Esas No. 1/650
Karar No. 90

22 . VII . 1953

Yüksek Reisliğe

Çoruh Vilâyetine bağlı Fındıklı Kazasının Rize Vilâyetine bağlanması hakkındaki kanun lâyihası, İçişleri Vekilinin iştirakiyle komisyonumuzda görüşüldü :

Hükümet gerekçesinde de yazılı olduğu üzere Fındıklı Kazasının Çoruh Vilâyet merkezi olan Artvin'e yüz otuz beş kilometre mesafede olmasına mukabil Rize Vilâyetine 56 kilometre olduğu ve halkın iktisadi ve sağlık münasebetlerinin Rize Vilâyeti ile daha tabii bulunduğu anlaşılmış olmakla lâyihanın aynen kabulüne karar verildi.

Umumi Heyete arzedilmek için Yüksek Ri-

yasete sunulur.
İçişleri Komisyonu Başkanı
Edirne
R. Nasuhioğlu
Afyon K.
A. Veziroğlu
Kastamonu
F. Keçeci
Niğde
F. Ecer
Van
İ. Akın

Başkan V.
Bursa
N. Yılmaz
Balıkesir
S. Başkan
Kırklareli
F. Üstün
Ordu
F. Boztepe
Sözcü
İzmir
P. Arat
Erzurum
M. Zeren
Kütahya
B. Besim
Samsun
M. Özkefeli
Zonguldak
A. Yurdabayrak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Çoruh Vilâyetine bağlı Fındıklı kazasının Rize Vilâyetine bağlanması hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Çoruh Vilâyetine bağlı Fındıklı kazası Rize Vilâyetine bağlanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3. — Bu kanun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Başvekil
A. Menderes
Adalet Vekili
O. Ş. Çiçekdağ
Devlet Vekili
M. Alakant
Millî Savunma Vekili
S. Kurtbek

İçişleri Vekili
E. Menderes
Maliye Vekili
H. Polatkan
Bayındırlık Vekili
K. Zeytinoğlu
Sa. ve So. Y. Vekili

Tarım Vekili
N. Ökmen
Çalışma Vekili
H. Erkmen

Dışişleri Vekili
F. Köprülü
Millî Eğitim Vekili
R. S. Burçak
Eko. ve Ticaret Vekili
F. Çelikbaş
G. ve Tekel Vekili
E. Kalafat
Ulaştırma Vekili
Y. Üresin
İşletmeler Vekili
S. Yırcalı